

Ravasz Ábel:

Kalózkodás Szomáliában: Puntland és a bukott államiság

Az elmúlt hónapokban a támadások növekedő számának köszönhetően egyre több szó esik a szomáliai kalózkodásról. A jelenség hátterében Szomália bukása és széttöredezése áll. A kalózok azokból a halászból lettek, akiknek jövedelmét az állami kontroll híján kialakuló nagybani orvhalászat a töredékére csökkentette. A kormányzat és a nemzetközi közösség tehetetlensége miatt az elmúlt néhány évben ők lettek a Szomália romjain alakuló törzsi régió, Puntland új társadalmi elitje.

A tanulmány bemutatja a szomáliai polgárháború és az állam szétesésének történetét, ismerteti a kalózok társadalmi hátterét és Puntland problémáit, arra keresve a választ, hogyan lehet eredményesen fellépni ellenük, bemutatva a rövid-, közép- és hosszú távú megoldások lehetséges elemeit.

Az utóbbi hónapokban egyre nagyobb figyelmet kap a világsajtóban a szomáliai kalózkodás. Ez annak köszönhető, hogy a nemzetközi vizeken történő támadások száma folyamatosan növekszik, az érintett hajók nagysága és a rakomány értéke pedig egyre nagyobb. A kalózok központja a darabokra szétesett Szomália egyik gyakorlatilag önálló tartománya, Puntland. A nyolcvanas évek közepe óta tartó szomáliai polgárháború, valamint az ENSZ beavatkozásának késése és kudarca azt eredményezte, hogy az ország bukott állammá (*failed state*) vált, nem képes garantálni sem állampolgárai túlélését, sem pedig a nemzetközi közösség biztonságát a területén zajló események negatív kihatásaitól. Emiatt területén több szeparatista államalakulat jött létre, amelyek kihasználva a központ gyengeségét igyekeznek a saját államiságuk alapjait lefektetni.

Az egyik ilyen kvázi-állam az ország északnyugati részén a Harti klán által 1998-ban létrehozott Puntland. Napjainkban ez a terület az otthona a szomáli kalózcsoportok legtöbbszörének, kormányzatát pedig ezen csoportok aktív támogatásával vádolják. Ha közelebbről megvizsgáljuk a térség adottságait és történetét, nyilvánvalóvá válik, hogy a

* Ravasz Ábel az ELTE szociológia szakos, valamint a Corvinus Egyetem politológus-közgazdász szakos hallgatója. Kutatási területei az etnikai konfliktusok kezelése, valamint a társadalompolitikai eszközök hatékonysága.

kalózkodás az elmúlt évtizedek társadalmi és gazdasági problémáira adott válasz. Ez a tanulmány arra keresi a magyarázatot, kik és miért adják a fejüket a kalózkodásra, és hogy hogyan lehet effektív nemzetközi választ kidolgozni a probléma orvosolására.

A tanulmány röviden bemutatja a szomáliai polgárháború és az állam szétesésének történetét, valamint Puntland mint önálló egység kialakulásának okait és mikéntjét, kitérve a katonai, politikai és gazdasági kihívásokra, amikkel ez a kvázi-állam napjainkban küszködik. Ezután ismerteti a kalózok háttérét, társadalmi beágyazottságát és módszereit, valamint rövid áttekintést ad a kalózkodás történetéről a régióban. A tanulmány a rövid- és középtávú válaszlépések, valamint a hosszú távú stratégia elemeinek felvázolásával zárul, melyeknek előnyeit és hátrányait egyaránt szemlélteti.

A szomáliai kalózkodás kezdetei

A Szomália partjainál folyó kalózkodás kezdeteit a polgárháború kitörése utáni években kereshetjük. 1991 után a központi ellenőrzés hiányának köszönhetően nagybani orvhalászat kezdődött, ami jelentősen csökkentette az ország part menti régióiban nagyrészt halászatból élő helyiek bevételeit. Az első kalózok azokból a halászokból lettek, akik szerették volna elűzni a konkurenciát jelentő külföldi hajókat. Kis hajókkal, önmagukat megszervezve igyekeztek távol tartani az orvhalászatot a saját területükről. Szervezettségéről csak az után beszélhetünk, miután az ország partvidékeit uraló hadurak meglátták a pénzszerzési lehetőséget a kalózkodásban, és kiépítették saját tengeri milíciáikat.¹

A polgárháborút követő első években a kalózkodás csak kis problémát jelentett a térségben, még 2004-ben is csak öt támadást regisztráltak.² Kalózcsoportok 2005 áprilisában kíséreltek meg először támadást igazán nagy külföldi hajó ellen, amikor sikeresen elfoglaltak egy hongkongi tankerhajót (váltságdíj: 315.000 dollár).³ 2006 során a kalózok aktivitása fokozódott (tíz támadásukat jegyezték fel), és többször összecaptak a térségbe vezényelt nemzetközi flotta hadihajóival is, amelyek általában elriasztották őket. A helyzet 2007-ben tovább romlott, immár 31 támadás történt, ebből 11 alkalommal sikeresen el is foglalták a

¹ „Somalia: Piracy Incidents Escalate“. *HMS*, 2008. április. 1-5. o.
http://www.hazmansol.com/_assets/documents/SomaliaPiracyIncidentsEscalate_000.pdf, internetről letöltve: 2008. november 17.

² „Pirates of the high seas“. *The Independent*, 2008. október 5.
<http://www.independent.co.uk/news/world/africa/pirates-of-the-high-seas-951677.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

³ „Somalia Pirates Bold and Well-Organized“. *VOA News*, 2005. november 18.
<http://www.voanews.com/english/archive/2005-11/2005-11-18-voa50.cfm?CFID=70350439>, internetről letöltve: 2008. november 17.

hajót, összességében 154 túszt ejtve.⁴ 2008-ban a szituáció még súlyosabbra fordult. 2008 decemberéig legalább negyven hajót foglaltak el a kalózkodók⁵, ebből csak november 11. és 17. között hetet! Ez az idén világszerte jegyzett támadások mintegy 30%-a.⁶ November végén a szomáli partoknál lehorgonyzott hajók számát 18-ra, a foglyokét pedig mintegy 330-ra tették.⁷ A növekedés annak ellenére is jelentős, hogy számos példa volt a sikeres ellenlépésekre, lecsökkentve a támadások hatékonyságát.⁸

Egy 2007-es tanulmány szerint napjainkban a legjelentősebb kalózcsoport a Somali Marines (vagy ahogy magukat nevezik, a „szomáliai felségvizek védelmezői”), akik főként a puntlandi Eyl kikötőjéből tevékenykednek. Mellettük a tanulmány írásakor még a Kismayuból kihajózó „Nemzeti Önkéntes Partórség” (NVCG), valamint az ún. markai és puntlandi csoportok működtek.⁹ Mivel napjainkban Kismayu és november óta Marka is a kalózkodókkal ellenséges, a fiatal iszlamistákat tömörítő Al-Shabaab kezében van, a két puntlandi bázisú csoport maradt a legfontosabb kalókszövetség, az ott fekvő Eyl és Bosaso pedig a zsákmányszerző portyák fő kikötői és bázisai.

Bár a puntlandi vezetés nyilatkozatai kemények és rendezést ígérnek, mindössze néhány erőtlen akciót indult a kalózkodók kifüstölésére. Milíciáik alulpénzelték és alulmotiváltak, és csak látszat-eredményeket képesek elérni. A hírek szerint Eyl-ben katonák egész csoportjai dezertálnak és csatlakoznak a fegyveresekhez.¹⁰ Sokan azonban úgy gondolják, hogy a tétlenség legfőbb oka az, hogy a kalózkodók hihetetlenül nagy nyereséget termelnek Puntlandnak. Kenyai becslések szerint idén mintegy 150 millió dollár értékű váltságdíj bezsebelésére számíthatnak,¹¹ ez a húszmillió dollárosra becsült kormányzati büdzsé értékének sokszorosa.¹² Helyszíni

⁴ „Africa: Piracy Cases On the Rise”. *allAfrica.com*, 2008. január 18.

<http://allafrica.com/stories/200801171021.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁵ „International Community Focuses on Combating Piracy”. *America.gov*, 2008. december 11.

<http://www.america.gov/st/peacesec-english/2008/December/20081210115754SJhtrop0.7649347.html>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁶ „Want to stop piracy? Then give Mogadishu back to the mullahs”. *The East African*, 2008. október 12.

<http://www.theeastafrican.co.ke/opOrEd/comment/-/434750/479542/-/9najkd/-/index.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁷ „Uganda: Somali Pirates Threaten Economy”. *InsideSomalia*, 2008. november 27.

<http://insidesomalia.org/News/Politics-|Somalia/Uganda-Somali-Pirates-Threaten-Economy.html>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁸ „Piracy crisis exposes need for Somalia solution”. *Reuters AlertNet*, 2008. november 18.

<http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LI490448.htm>, internetről letöltve: 2008. november 18.

⁹ „Somalia: Pirate Incidents Escalate”

¹⁰ „Clashes at red sea between Soldiers, Pirates”. *Shabelle Media Network*, 2008. október 12.

<http://www.shabelle.net/News/ViewNews.asp?NewsID=1755>, internetről letöltve: 2008. november 17.

¹¹ „Kenya Puts \$150 Million Estimate on Payments to Somalia's Pirates”. *VOA News*, 2008. november 21.

<http://voanews.com/specialenglish/2008-11-21-voa1.cfm>, internetről letöltve: 2008. november 21.

¹² „With U.S. ships nearby, Somali pirates unveil a spokesman”. *McClatchy Washington Bureau*, 2008. szeptember 30.

<http://www.mcclatchydc.com/251/story/53303.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

beszámolók szerint a puntlandi vezetők közül többen saját kalóz-milíciákat tartanak fent a profit reményében.¹³ A helyi kormányzatnál sokkal veszélyesebb ellenfélnek tűnnek az iszlamisták, akik élesen elítélik a kalóztevékenységet. Elkötelezettségüket 2006-ban már bizonyították egyszer, amikor sikeresen verték szét a Haradheere kikötőjéből kihajózó kalózcsoportokat, befolyásuk azonban jelen pillanatban még nem ér el Puntlandig.

Puntland létrejötte: a szomáliai polgárháború (1986—1998)

Puntland régió Szomália északkeleti részén terül el, az Afrika szarvának nevezett csücsökben. Nyugatról Szomáliföld, Maakhir és Northland szakadár államok, valamint egy kis részen Etiópia, délről pedig Galmudug állam határolja. Mivel Szomália a teljes szétesettség állapotában van, a fent említett tartományok kvázi önállóan tevékenykednek, versengenek egymással és önálló politikai döntéseket hoznak. A tartományi határok ezért gyakorlatilag államhatárok is.

Szomália 1960-ban jött létre az egykori brit és olasz gyarmatok egyesülésével. A kezdetekben demokratikus berendezkedést 1969-ben a hadsereg főparancsnoka, Siad Barre puccsa döntötte meg. Az eleinte a Szovjetunió irányába orientálódó elnök az Etiópiával folytatott ogadeni háború során csalódott szövetségesében, és amerikai segítségért folyamodott.¹⁴ A gazdasági nehézségekkel küszködő országnak a háború után az Etiópiából érkező mintegy egy millió szomáli menekült problémájával is szembe kellett néznie. A megkezdődő lassú demokratizálódás ellenére Barre egyre nagyobb elégedetlenséggel szembesült, mivel a saját Darod törzsbeli Marehan klánjához tartozó kádereket favorizálta, és hadserege is főként belőlük tevődött össze. 1978-ban a mai Puntland területén többségben lévő, a szintén Darod törzsbeli Harti klánhoz tartozó Majerteen alklán vezetői államcsínyt próbáltak végrehajtani, azonban ezt a kormányzat leverte.¹⁵

¹³ „Puntland: The Epicenter of Somalia’s Piracy and Human Trafficking“. *Hiiraan Online*, 2007. december 27. http://www.hiiraan.com/op2/2007/dec/puntland_the_epicenter_of_somalia_s_piracy_and_human_trafficking.aspx, internetről letöltve: 2008. november 17.

¹⁴ Shay, Shaul: *Somalia Between Jihad and Restoration*. Transaction Publishers, 2008. 1-6. o. Az etióp fordulatról lásd még: Horváthné Angyal Boglárka - Major Katalin: Etióp külpolitikai fordulat a '70-es években, *Kül-Világ*, Vol. 2. No. 4 (2005). 54-66 o.

¹⁵ A szomáli nép öt nagy törzsre oszlik, ezek pedig klánokból és alklánokból állnak. Az ország északnyugati részén, Szomáliföldön az Isaaq, valamint a kisebb Dir törzsek dominálnak. Tőlük keletre a Darod törzs klánjai vannak többségben, ide tartozik a puntlandi Harti klán is. A központi tartományokban főként a Hawiye, délnyugaton a Rahanweyn törzsek tagjai élnek, a délkeleti Kismayo környékén pedig a Darod és Hawiye törzsek egyes klánjai vetekednek az irányításért. Lásd Menkhaus, Ken: *Somalia: State Collapse and the Threat of Terrorism*. International Institute for Strategic Studies, 2004. 24. o.

A lázadók Etiópiába menekültek, ahol létrehozták a Puntland önállósodásában később döntő szerepet játszó Szomáli Demokratikus Felszabadítófrontot (Somali Salvation Democratic Front, SSDF).¹⁶ 1986-tól kezdődően több fontos klán is fegyveres ellenállásba kezdett a mogadishui kormányzat ellen. Barre kemény kézzel bánt az ellenfeleivel, katonái 1989. november 24-én 220 ellen tüntető civilt öltek meg az ország két pontján. A kíméletlen intézkedések fokozatosan elidegenítették a kormányzattól fő külföldi szövetségesét, az USA-t, a nyugati segély nélkül pedig kevés esély maradt a polgárháború megnyerésére.¹⁷ A külföldi segítsége nélkül Barre csapatai visszaszorultak és a főként Hawiye törzsbeli fegyveresekből álló Egyesült Szomáli Kongresszus (United Somali Congress, USC) csapatai 1991. január 26-án bevonultak a fővárosba, Mogadishuba, az elnök menekülni kényszerült.

Barre bukása egyben a központi kormányzat bukását is jelentette, ami lehetővé tette a kláncsoportoknak, hogy saját érdekeiket próbálják érvényesíteni. Az elnököt megbuktató USC szövetség két, egymással harcoló Hawiye törzsbeli részre esett szét. Aidid hadúr a Habr Gedir klán, Muhammad hadúr az Abgal klán vezetésével hozott létre koalíciót, és csapataik harcba kezdtek a főváros, Mogadishu birtoklásáért.¹⁸

Északnyugaton az Isaaq törzs még 1991 májusában kikiáltotta Szomálföld függetlenségét, önállósítva az egykori olasz gyarmat területeit. A mai Puntland területén a többségében a Majerteen alkánra támaszkodó egykori lázadó párt, az SSDF emelkedett ki győztesen a harcokból, és 1991 nyarára gyakorlatilag önállóan kormányozta az etnikai bázisa által lakott régiót.¹⁹

A harcok miatt kialakuló humanitárius katasztrófa arra sarkallta az ENSZ-t, hogy segélyakciót indítson az országban. Az első kéksisakos katonák 1992 szeptemberében érkeztek Mogadishuba. A tovább romló helyzet miatt az ENSZ fokozatosan bővítette csapatai létszámát, ám 1993 júliusára az Aidid hadúr ellen folytatott harcok ellenük fordították a fővárost ellenőrző klánokat. Az Aidid eltávolítására indított amerikai akció katasztrófálisan végződött (19 embert veszítettek), az otthoni közvélemény nyomására Bill Clinton elnök 1994 tavaszára teljesen kivonta csapatait. Az amerikai egységek nélkül meggyengült ENSZ-misszió végül 1995 márciusáig tartott ki, megszűnte után az ország tovább haladt a fragmentálódás felé.²⁰

¹⁶ Rutherford, Kenneth R.: *Humanitarianism Under Fire: The US and UN Intervention in Somalia*. Kumarian Press, 2008. 4. o.

¹⁷ Uo. 7-8. o.

¹⁸ Menkhaus, i.m. 29. o.

¹⁹ Lewis, Ioan M.: *Blood and Bone: The Call of Kinship in Somali Society*. Red Sea Press, 1994. 208. o. 1992-ben az iszlamista Al-Ittihad megpróbálta átvenni a hatalmat a tartományi főváros, Bosaso felett, az SSDF azonban győztesen került ki ebből a csatából is, biztosítva egységuralmát a régióban. Le Sage, Andre: Prospects for Al Ittihad and Islamic Radicalism in Somalia. *Review of African Political Economy*, Vol. 27. No. 89. (2001), 472-477. o.

²⁰ Poole, Walter S.: *The Effort to Save Somalia, August 1992-March 1994*. United States Dept. of Defense, 2005. 6-67. o.

A puntlandi kormányzat létrejötte

1998 nyarán az SSDF, a törzsi tanácsok támogatásával, regionális tanácskozást hívott össze az általa uralt északkeleti területeken. Ez azért volt fontos lépés, mert a régióban a politikai hatalom a törzsfők támogatására épül.²¹ A 600 tagú, a Harti alkánokat (Majerteen, Dhulbahante, Warsangeli) képviselő gyűlés 1998. július elsején kikiáltotta az etnikai bázisa által lakott, 212 ezer négyzetkilométeren mintegy 3,9 millió lakossal rendelkező, Puntland nevet kapó állam autonómiáját. A régió saját definíciója szerint szövetségi állam, bízva egy leendő föderális Szomália létrehozásában.²² Az újonnan kitalált név az egyiptomi legendákban szereplő Punt földjére utal, amit egyesek a mai Szomália területével azonosítanak²³, érvként hozva fel többek között a térségben termelt tömjén és az ősi szó jelentése közti hasonlóságot.²⁴

Az állam elnökévé az SSDF vezetőjét, Abdullahi Yusuf Ahmed ezredest „választották”, aki a területen többségben lévő Majerteen alkánhoz tartozik.²⁵ Szomálifölddel és több későbbi autonóm területtel ellentétben a vezetés a kezdetektől elismerte a központi kormány fennhatóságát, csupán regionális autonómiát követel.²⁶ Ennek fő oka az, hogy az ország déli részében, Kismayu környékén is lakik több ezer Majerteen, akikkel önállósodás esetén elveszne a közös államiság.²⁷ A két kisebb Harti alkán, a Dhulbahante és a Warsangeli támogatásukról biztosították a kormányzatot, azonban az általuk lakott nyugati régióban kevés történt a puntlandi hatalom megszilárdításának érdekében.²⁸

A gyakran autoriter vezetőként jellemzett Abdullahi Yusuf Ahmed mandátuma 2001-ben lejárt, és mivel a törzsi vezetők pedig nem voltak hajlandók meghosszabbítani azt, a régi elnök lázadásba kezdett a frissen hivatalba lépő Jama Ali Jama ellen. Etiópiai támogatással

²¹ „Political Turmoil in Puntland“. *Somalia Watch*, 2002. január 15.

<http://www.somaliawatch.org/archivedec01/020117201.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

²² *Puntland Facts and Figures, 3rd Edition, September 2007*. Ministry of Planning and International Cooperation Puntland State of Somalia, 2007. 4 o. *Puntland in Progress*. Ministry of Planning and International Cooperation, Puntland State of Somalia, 2007. 9. o.

²³ „Puntland: The land of opportunity“. *Hiiraan Online*, 2008. november 8.

http://www.hiiraan.com/news2_rss/2008/Nov/puntland_the_land_of_opportunity.aspx, internetről letöltve: 2008. december 18.

²⁴ *Puntland in Progress*: i. m. 16. o.

²⁵ Lewis: i. m. 207. o.

²⁶ „Puntland President’s Speech on Anniversary“. *Somalia Watch*, 2000. augusztus 7.

<http://www.somaliawatch.org/archivejuly/000807101.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

²⁷ Lewis: i. m. 504 o.

²⁸ Bryden, Matt: „New Hope for Somalia? The Building Block Approach“. *Review of African Political Economy*, Vol. 26. No. 79. (2001), 134-140. o.

2002 májusában bevette a fővárost, Garowe-t, államcsínyt hajtott végre, és 2004 októberéig Szomália elnökévé történt megválasztásáig a posztján maradt.²⁹

Az új szövetségi elnökről a helyi parlamenti képviselők szavazhattak, akik 2005 januárjában az emigrációból hazatérő Mohamud Musa Hersi (népszerű nevén „Adde tábornok”) egykori kormányzó mellett döntöttek. Adde Musa követte elődje stílusát, gyakran rendeleti úton kormányoz. A 2009 januárjában esedékes választásokon Musa az eddigi hírek szerint hét ellenféllel száll majd szembe, a legfőbb kihívói az egykori pénzügyminiszter Abdurahman Mohamed Farole, valamint az egykori szomáliai miniszterelnök, Hassan Abshir. November közepén az ellenjelöltek jelezték, aggódnak a választások tisztaságáért, miután az elnök az előzetes nyomás ellenére maga állította össze a választási bizottságot.³⁰ Musa döntését végül a törzsi vezetők bírálták felül, megváltoztatva a bizottság összetételét és létrehozva egy háromszáz fős, csak nekik alárendelt és a választások tisztaságára ügyelő rendőrcsoportot.³¹

1. térkép: Szomália „kvázi-önálló” területei

Forrás: A szerző saját szerkesztése egy wikipedia térkép (public domain) alapján

²⁹ Abdullahi Yusuf Ahmedet 2004-ben a kenyai Nairobiában választották meg államfőnek a politikai rendezésben érdekelt, ám az országban rendszerint semmilyen befolyással nem rendelkező politikai csoportok. Szerepe mindvégig jelképes maradt az ország élén. Höhne, Markus V.: „Political Identity, Emerging State Structures and Conflict in Northern Somalia“. *Journal of Modern African Studies*, Vol. 44. No. 3. (2006), 397-414. o., Shay: i. m. 78. o.

³⁰ „Puntland leader says govt will appoint election commission“. *Garowe Online*, 2008. november 8. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Puntland_leader_says_govt_will_appoint_election_commission.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

³¹ „Traditional elders amend Puntland election commission“. *Garowe Online*, 2008. december 14. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Traditional_elders_amend_Puntland_election_commission.shtml, internetről letöltve: 2008. december 17.

Háború Szomálifölddel

Abdullahi Yusuf Ahmed elnök már az önállósodás időszakában, 1998-ban offenzív külpolitikai irányt határozott meg Puntland számára. Mivel a szövetségi állam a Harti klán lakhelye szerint definiálta a határait, és az ehhez tartozó közösségek pedig az autonómiára törekvő régió közigazgatási határain kívül is éltek, adott volt egy új regionális konfliktus kialakulása. A katonai célok megvalósításához Puntland saját, nem hivatalos hadserege, valamint a *Darawish* paramilitáris határőrség csapatai álltak az elnök rendelkezésére.³²

A tartományi kormányzat nyugaton két Szomáliföld által ellenőrzött, de a kisebb Dhulbahante és a Warsangeli alkánok által lakott tartomány (Sanaag, Sool) részeire tart igényt.³³ Az itt lakók tradicionálisan Szomália egységét pártolják, ezért soha nem rendelkeztek szomáliföldi identitással.³⁴ A szintén egységpárti Puntland 1999 márciusában rendőröket küldött néhány városba a vitatott régióban, valódi irányítást azonban sem nekik, sem a szomáliföldi erőknek nem sikerült létrehozniuk.³⁵ A status quo 2002-ben változott meg, amikor Puntland bevonult Sanaag tartományba, és kiszorította szomáliföldi riválisait.³⁶ A térségben domináns Warsangeli alkán a kezdetben jól alakuló kapcsolatok ellenére fokozatosan az új vezetés ellen fordult, részben a kormányzati kifizetések elmaradozása miatt.

A kapcsolatokat tovább rontotta a régió olajkészleteinek kiaknázása körüli vita. Puntland olajkészletei két völgyre koncentrálnak (Dharoor és Nogal), amelyek átnyúlnak Sanaag tartomány területére is. 2005-ben a puntlandi kormányzat megegyezést kötött a Range Resources ausztrál céggel, amely monopóliumot kapott az olajkincs kiaknázására Puntlandban. A szerződéskötés után több, a kormányzathoz köthető vállalkozó is bekerült a cég vezetésébe.³⁷ Az üzletből kihagyott helyi Warsangeli alkán válaszul akadályozni kezdte a termelés elkezdését, amire ellenlépésként Musa elnök 2006 márciusában katonai akciót indított ellenük a tartományban. A kormánymilíciák kudarcot vallottak, a Range Resources átmenetileg le kellett, hogy mondjon a kutatásról, a felbátorodó Warsangeli alkán pedig 2007

³² *Puntland Five-Year Development Plan, 2007-2011*. Ministry of Planning and International Cooperation Puntland State of Somalia, 2007. 30-32. o.

³³ Menkhaus: i. m. 20 o.

³⁴ Höhne, *Political Identity*, 407. o.

³⁵ Gilkes, Patrick: „Briefing: Somalia“. *African Affairs*, Vol. 98. No. 393. (1999), 571-577. o.

³⁶ „Voter registration upcoming in Somaliland“. *Afrol News*, 2008. július 29. <http://www.afrol.com/articles/30037>, internetről letöltve: 2008. november 17.

³⁷ „Somalia: Puntland ruler's relative resigns from Range Resources“. *Garowe Online*, 2008. július 22. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Puntland_ruler_s_relative_resigns_from_Range_Resources.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

júliusában, Maakhir néven függetlenné nyilvánította saját területeit, kiszakítva Puntland egyes határmenti részeit is.³⁸

Mivel a területre mind Puntland, mind Szomáliföld változatlanul igényt tart, gyakoriak az összecsapások. 2008. júliusában szomáliföldi csapatok harc nélkül elfoglalták a térségben fekvő Lasqorey városát³⁹, majd három nappal később puntlandi erők szintén lövés nélkül vonultak be oda.⁴⁰ Maakhir keleti részét jelenleg is puntlandi csapatok tartják megszállás alatt, így a Range Resources is visszatérhetett. Az általa működtetett első olajkút 2008 nyarán kezdte meg a termelést.⁴¹

Sool tartomány esetében hasonló történet játszódott le. A helyi Dhulbahante többségű lakosság Szomália keretén belül képzelte el jövőjét, ezért kapcsolatuk a szomáliföldi kormányzattal már a kezdetektől feszült volt. 2002-ben helyiek az először ide látogató Kahin szomáliföldi elnök ellen merényletet kíséreltek meg, amire válaszul az kivonta csapatait a területéről. A hatalmi vákuumot kihasználva 2003 decemberében Puntland bevonult a tartományba.

Sool integrációja az autonómiára törekvő szövetségi államban azonban megbukott, a Sanaag tartomány kapcsán már említett okok miatt.⁴² Az ellentéteket kiaknázva szomáliföldi csapatok 2007 októberében visszafoglalták a tartomány legnagyobb városát, a stratégiai fontosságú Lascanood-ot.⁴³ Innentől kezdve az események hasonlóak a Warsangeli alkán és Maakhir történetéhez: a Dhulbahante alkán 2008-ban kinyilvánította a saját területeinek függetlenségét Northland State („északi állam“) néven. Puntland és Szomáliföld ezt sem ismeri el, a fővárosának tervezett Lascanood pedig változatlanul az utóbbi kvázi-állam kezén van.

³⁸ „Somalia: The rise of Maakhir State and the fall of Puntland“. *Garowe Online*, 2007. augusztus 5. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Opinion_20/Somalia_The_rise_of_Maakhir_State_and_the_fall_of_Puntland.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

³⁹ „Somalia: Somaliland troops take over Las Qorey town“. *Garowe Online*, 2008. július 9. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Somaliland_troops_take_cover_Las_Qorey_to_wn.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁴⁰ „Puntland Forces Take Control of Lasqorey“. *Hiiraan Online*, 2008. július 12. http://www.hiiraan.com/news2_rss/2008/July/puntland_forces_take_control_of_lasqorey.aspx, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁴¹ „Somalia: Oil firms recruit private militia for Puntland exploration“. *Garowe Online*, 2008. május 21. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Oil_firms_recruit_private_militia_for_Puntland_exploration.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁴² A fő problémát itt is a fizetések elmaradása és az egyre növekvő katonai jelenlét jelentette. Höhne: *Political Identity*, 406-407. o.

2. térkép: Szomália közigazgatási térképe (régiókkal)

Forrás: *Magellan maps*, <http://media.maps.com/magellan/Images/SOMALI-W2.gif>
(internetről letöltve: 2008. december 26.)

⁴³ „Puntland and Somaliland Clashing in Northern Somalia“

Harc az iszlamisták ellen

Puntland déli határa az egykori Mudug tartomány kellős közepén fut keresztül, a törzsi határ mentén. A tartomány legnagyobb, és egyben Puntland második legnagyobb városa, Galkayo (másnéven Gaalkacyo) a határvonalon fekszik. A város északi részében Hartik laknak, az itt lakók már a polgárháború idején is az SSDF szövetségesei voltak. A déli városrész viszont a Habr Gedir klán ellenőrzése alatt áll.⁴⁴

2006 márciusában az Iszlám Bíróságok Uniója (Islamic Courts Union, ICU) megváltoztatta az erőviszonyokat Szomália déli és középső részén. A szigorúan rendparti iszlamista szervezet rövid időn belül nagy népszerűsége tett szert a déli területeken, milíciáik pedig a nyár során tovább folytatták a terjeszkedést észak felé, menet közben felszámolva a kalózkodás addigi központját Haradheere kikötőjében.⁴⁵ Augusztusban immár a puntlandi határokig törtek előre.⁴⁶ Az iszlamisták előrenyomulásának Etiópia beavatkozása vetett véget, a térségbe érkező etióp erők december elejére a puntlandi csapatok támogatásával ellencsapást mértek rájuk.⁴⁷ A több irányból támadó erők december 28-án bevonultak Mogadishuba, ezzel véget vetve az ICU uralmának. A puntlandi határtól délre a Habr Gedir klán megszilárdította uralmát és területein kikiáltotta Galmudug „állam” önállóságát.⁴⁸

Az ICU elleni győzelem óta az iszlamisták egyetlen jelentős incidensért tehető felelőssé, 2008. október 29-én Bosasóban két öngyilkos merényletben hárman haltak meg. Ugyanaznap az addig szintén érintetlen Szomáliföldön három bomba robbant. Minden valószínűség szerint az ország déli részét uraló Al-Shabaab iszlamista szövetség jelezte, hogy immár az észak sincs biztonságban.⁴⁹

⁴⁴ Menkhaus: i. m. 41. o.

⁴⁵ Shay: i. m. 97-98. o.

⁴⁶ Terdman, Moshe: *Somalia at War – Between Radical Islam and Tribal Politics*. The S. Daniel Abraham Center for International and Regional Studies, 2008. 71. o.

⁴⁷ Islamic militiamen fighting Ethiopian troops in southern Somalia. *The Independent*, 2006. december 9. <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/islamic-militiamen-fighting-ethiopian-troops-in-southern-somalia-427654.html> Internetről letöltve: 2008. november 17.

⁴⁸ Barnes, Cedric - Hassan, Harun: „*The Rise and Fall of Mogadishu’s Islamic Courts*”. *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 1 No. 2 (2007), 151-160. o.

A puntlandi kalózkodás felerősödése

Puntland lakossága és gazdasága az ország belsejében elterülő sivatag szélén lévő partmenti vidékre (*guban*) koncentrálódik, itt főként a halászat és a halfeldolgozás jelenti a lakosok megélhetési forrását.⁵⁰ A halászat központja a régió legnagyobb városa, Bosaso, a fő felvásárló pedig az Ádeni-öböl túloldalán fekvő Jemen, ami a kifogott halak mintegy 52%-át vásárolja fel.⁵¹ A régió 1640 kilométer hosszú, halban gazdag partszakasszal rendelkezik, az éves kitermelés jelenleg 180.000 tonna. Ez azonban csupán töredéke a Szomália összeomlása előtt termelt mennyiségnek. A nemzetközi orvhalászat számos halász megélhetését vette el, ezért azok felfegyverkeztek és saját kezükbe vették a partmenti vizek felügyeletét. Ez a gyakorlat fokozatosan átcsapott fosztogatásba, a halászok immár minden az útjukba kerülő hajóra rátámadtak. A zsákmány értékesítéséből befolyó pénz jobb és modernebb felszerelés megvásárolását tette lehetővé, ami pedig megnyitotta az utat az óceánjáró hajók megtámadása, és a váltságdíj szedése előtt.⁵²

A kalózok általában fiatal férfiak, 20-35 év között. Többségük egykor halász volt, ezért a csoportok kiváló helyismerettel rendelkeznek. Hozzájuk harcedzett egykori milicisták, valamint az információs technológia kezelésére képes specialisták csatlakoztak. A 90-es évek végén kis halászhajókkal kezdtek, sikereik azonban fokozatosan lehetővé tette felszerelésük modernizálását. Manapság fegyverzetüket a mogadishui feketepiacon, valamint Jemenből szerzik be, a felszerelés az informális és a bizalomra épülő tradicionális *hawala* közvetítői rendszeren keresztül jut el Puntlandba.⁵³ Támadásaikhoz motorcsónakokat használnak, amelyek mindegyikében négy-öt, gépfegyverekkel és gránátvetőkkel (RPG) felfegyverzett kalóz van. Műholdas helymeghatározással mérik be a célpontot, egymással műholdas telefonon keresztül tartják a kapcsolatot. Az utóbbi időben nagyobb „anyahajókat” is bevetnek, ami lehetővé teszi, hogy támadásaikat több száz tengeri mérföldes körzetre terjesszék ki.⁵⁴

A támadás során a motorcsónakok megközelítik a célpontot, és gépfegyverekből tüzet nyitnak rá. Amikor a tengerészek fedezékbe menekülnek, csákyák és létrák segítségével felmásznak a fedélzetre és elfoglalják a hajót, túszul ejtve a legénységet. A hajót ezután a

⁴⁹ „Five suicide bombers strike in northern Somalia“. The Long War Journal, 2008. október 29. http://www.longwarjournal.org/archives/2008/10/five_suicide_bombers.php, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁵⁰ „Pirates of Puntland“

⁵¹ *Puntland Five-Year Development Plan*: i. m. 57. o.

⁵² „Somalia: Piracy Incidents Escalate“

⁵³ „Somali pirates living the high life“

⁵⁴ „Somalia: Piracy Incidents Escalate“

szomáli partok közelébe kormányozzák, és váltságdíjat követelnek. A követelt díj jelentős emelkedésen ment keresztül az elmúlt hónapokban – általában egy-két millió dollár között van. Megegyezés esetén a hajót egy baráti kikötőben (általában Eyl, Haradeere vagy Basoso) átadják a tulajdonosnak. A kikötőben a kalózok komoly logisztikai támogatást kapnak, ami fontos, mert egy-egy tárgyalás hónapokig is elhúzódhat. Egyes elmondások szerint éjjelente „pót-kalózok” váltják fel a nap közben a hajón lévőket, hogy azok a családjaikkal lehessenek.⁵⁵ A legénységet jól tartják, sőt, többen baráti gesztusokról számoltak be szabadulásuk után.⁵⁶ Általában a rakomány is érintetlenül marad.

Eyl városának története tipikus példa arra, mekkora változást hozott a kalózkodás elterjedése a régióban. A néhány éve mindössze 20.000 lakost számláló település kikötőjét kalózbandák kezdték használni, a helyi polgármesternek pedig sem ereje, sem pénze nem volt arra, hogy kiűzze őket. A sikeres zsákmányszerző portyáik után a kalózok osztalékot fizetnek a helyi törzsi vezetőknek, ezzel biztosítva lojalitásukat, sőt a hírek szerint még közösségi projektek pénzelésébe is beszállnak. Ennek megfelelően a helyiek hősként, egyfajta modernkori Robin Hood-ként kezelik őket, akik az országuk erőforrásait védik a külföldiek kizsákmányolásától. A sikeres kalózok gyorsan meggazdagodnak: az ország nagyobb városaiba költöznek, ahol a csoportjukat pénzelő, befolyásos emberek védelme alatt állnak. Nem ritkán autót és nagy házat vesznek, és két-három feleséget is tartanak. Azt is mondhatnánk, hogy a kalózok az Eyl-i társadalmi elit befolyásos és megbecsült tagjaivá váltak-válnak.⁵⁷

Kalóztámadások 2008-ban

A kalóztámadások növekvő száma mellett 2008-ban egyre több hír érkezett sikeres szabadítási akciókról, illetve olyan esetekről, amikor civil hajóknak sikerült megmenekülniük a fegyveresek támadásától. 2008. április 4-én kalózok eltérítették a francia luxusjachtot, a *Le Ponant*-ot. Nyolc nappal később a hajó és legénysége váltságdíj (meg nem erősített hírek szerint két millió dollár) kifizetése után kiszabadult, francia kommandósok pedig helikopterekkel a szárazföldön menekülő kalózok nyomába eredtek. Miután egy mesterlövész a

⁵⁵ „Puntland: The Epicenter of Somalia’s Piracy and Human Trafficking“

⁵⁶ „Pirates of Puntland“

⁵⁷ „Somali pirates living the high life“. *BBC News*, 2008. október 28. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7650415.stm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

levegőből tüzelve szétlőtte a dzsipjük motorját, egy másik helikopter leszállt és őrizetbe vette a hat kalózt, visszaszerezve a váltságdíj egy részét.⁵⁸ A kalózokat Párizsban állították bíróság elé.

Április 22-én egy dubai hajót térítettek el a kalózok, azonban puntlandi kormánycsapatok már másnap visszafoglalták azt, egy kalóz meghalt. A hét elfogott fegyverest később életfogytiglani börtönre ítélték.⁵⁹ Az iszlám országokból érkező hajók eltérítése egyébként is sokkal erőteljesebb reakciót szokott kiváltani a szomáli csoportokból: bár egy május 17-én eltérített Mogadishuba tartó jordániai hajó hat nappal később tárgyalások útján szabadult, az ICU csapatai még aznap bosszútámadást indítottak a Galmudugban lévő kalózbázis, Hoby ellen, négy kalóz és két iszlamista meghalt, hat kalózt pedig elfogtak.⁶⁰

Az augusztus 21-én eltérített iráni *Iran Deyanat* egyes források szerint állítólag ismeretlen, mérgező vagy radioaktív rakományt szállított, amitől több kalóz meghalt. A szomáliai kormány aggodalmát fejezte ki, hogy az Eritreába tartó szállítmány esetleg az iszlamisták felfegyverzését szolgálhatja.⁶¹ A hajó végül október 10-én került vissza iráni tulajdonosai kezébe (2.5 millió dollár), és nemzetközi figyelemtől kísérvé Eyl kikötőjéből egy ománi megálló után Rotterdamba hajózott. A kikötőben a holland hatóságok a hajón sem radioaktív, sem egyéb veszélyes anyagnak nem találták nyomát.⁶²

Szeptember 25-én egy különösen kényes szállítmány került a kalózok kezére. Az ukrán *Faina* rakománya ugyanis 33 T-72 típusú harckocsi, valamint nehézfegyverek voltak. A hajó elvileg Kenya felé tartott, fedélzetén azonban olyan papírokat találtak, melyek szerint az a címzettek a szudáni kormányzattal szembenálló dél-szudáni ellenállók voltak.⁶³ A *Faina*-t amerikai hadihajók sora, illetve egy orosz hajó blokád alá helyezte a kikötőben. A mai napig folyik a tárgyalás a váltságdíjról, amely a legfrissebb hírek szerint még mindig nyolc millió dollár magasságban van.⁶⁴

⁵⁸ „French commandos swoop after pirates free hostages“. *Reuters*, 2008. április 11. <http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSL1188558720080411>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁵⁹ „Somali troops storm Dubai ship, arrest 7 pirates“. *Reuters AlertNet*, 2008. április 22. <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/NL22815950.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁰ „11 killed in Somalia as rebels attack govt troops, pirates“. *Garowe Online*, 2008. május 24. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/11_killed_in_Somalia_as_rebels_attack_govt_troops_pirates.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶¹ „Mystery surrounds hijacked Iranian ship“. *The Long War Journal*, 2008. szeptember 22. http://www.longwarjournal.org/archives/2008/09/mystery_surrounds_hi.php, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶² „Hijacked Iranian bulker berths at Rotterdam“. *Lloyd's List*, 2008. november 14. <http://www.lloydslist.com/ll/news/hijacked-iranian-bulker-berths-at-rotterdam/20017590404.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶³ „Who really owns the hijacked battle tanks?“ *Daily Nation*, 2008. október 1. <http://www.nation.co.ke/News/-/1056/476468/-/tkwkmo/-/index.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁴ „Somali pirates cut ransom demand on hijacked arms ship Faina“. *Guardian Online*, 2008. október 7. <http://www.guardian.co.uk/world/2008/oct/07/somalia>, internetről letöltve: 2008. november 17.

Novemberre a nemzetközi közösség fokozta jelenlétét a szomáli felségvizeken, ezért a támadások hatékonysága jelentősen csökkent. 11-én négy hajóval is próbálkoztak a kalózkodók, azonban csak egyet sikerült elfoglalniuk. Két esetben az indiai *Tabar* hadihajó riasztotta el őket⁶⁵, a negyedikben pedig a brit *Cumberland* tengerészgyalogosai tűzharc után elfoglalták a kalózkodók egyik hajóját is, két szomáli és egy jemeni meghalt, a többiek megadták magukat.⁶⁶ 14-én egy brit privát biztonsági cég őrei sikeresen vertek vissza egy teherhajót ért támadást, mégpedig vízágyúkkal és egy mágnes-akusztikus berendezéssel.⁶⁷ November 17-én azonban a kenyai Mombasza partjaitól 450 tengeri mérföldre délkeletre kalózkodóknak a szaúdi *Sírius Star* szupertankert, és annak száz millió dollár(!) értékű nyersolaj-rakományát sikerült ellenőrzésük alá vonni. Ez a támadás az eddigi legtávolabbi akció, amit a puntlandi kalózkodók végrehajtottak. A támadás helyszíne és az elrabolt hajó mérete a hírek szerint még az amerikai vezérkari főnököt, Mullen admirálist is meglepte.⁶⁸

November 18-án a már említett indiai *Tabar* önvédelemből elsüllyesztett egy rá tüzelő thai hajót, amit először kalóz-anyahajónak vélték, végül azonban kiderült, a fegyveresek csak percekkel előbb foglalták el azt. A legénység közül 14-en eltűntek, vélhetően egyetlen ember élte túl az incidenst.⁶⁹ Másnap a kalózkodók egy jemeni hajót térítették el, azonban miután Puntland a katonaság bevetésével fenyegetőzött⁷⁰, a kalózkodók december 3-án váltságdíj kifizetése nélkül elengedték a hajót.⁷¹

November 28-án ugyan szabadult a görög *Centauri*, megtámadták azonban a libériai *Biscaglia*-t, aminek 3 tagú brit őrszemélyzete harcba szállt a kalózkodókkal, majd miután nyilvánvalóvá vált esélytelenségük, a vízbe ugorva menekültek el, ahonnan egy német

⁶⁵ „Indian warship fights off pirates in Gulf of Aden“. *AFP*, 2008. november 11. http://afp.google.com/article/ALeqM5gYrtLfrGhdUDGfKF4LbJgPijri_A, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁶ „Marines kill two Somalis in raid on pirate vessel“. *The Independent*, 2008. november 13. <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/marines-kill-two-somalis-in-raid-on-pirate-vessel-1016128.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁷ „Private guards ward off Somali pirate attack“. *Lloyd's List*, 2008. november 14. <http://www.lloydslist.com/ll/news/private-guards-ward-off-somali-pirate-attack/20017590589.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁸ „Pirates Seize Saudi Tanker Off Kenya“. *The New York Times*, 2008. november 17. <http://www.nytimes.com/2008/11/18/world/africa/18pirates.html>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁶⁹ „Indian navy 'sank Thai trawler'“. *BBC News*, 2008. november 25. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7749245.stm, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷⁰ „Somali forces vow to rescue hijacked ship“. *International Herald Tribune*, 2008. november 26. <http://www.iht.com/articles/reuters/2008/11/26/africa/OUKWD-UK-SOMALIA-PIRACY.php>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷¹ „Somali pirates free hijacked Yemeni ship without ransom“. *The Times of India*, 2008. december 3. <http://timesofindia.indiatimes.com/Gulf/Somali-pirates-free-hijacked-Yemeni-ship-without-ransom/articleshow/3789512.cms>, internetről letöltve: 2008. december 17.

helikopter mentette ki őket.⁷² Még aznap a német *Mecklenburg-Vorpommern* romboló sikeresen riasztott el két kalózhajót a szintén német turistahajó, az *Astor* megtámadásától.⁷³ Két nappal később a *Nautica* nevű amerikai turistahajónak sikerült kikerülni és lefogyni az őt megtámadó két kis csónakot.⁷⁴ December 3-án egy vitatott eset során az ausztrál turistákat szállító *Athena* luxushajó került sorra, amelyet 29 kis hajó vett körül, a legénység azonban vízágyúk segítségével visszaverte a támadást.⁷⁵

Nemzetközi válaszlépések

A terrorizmus elleni háború jegyében az USA 2002 végén Afrikában is létrehozott egy harci köteléket. A *Combined Joint Task Force-Horn of Africa* a Szomália északi csücskénél fekvő Dzsibuti államban települt. A szárazföldi erőket egy nemzetközi flotta is támogatja, *Combined Task Force 150* (CTF 150) néven, ami általában 14-15 hajóból áll és számíthat a térségben lévő egyéb amerikai flották segítségére is.⁷⁶ A térségben a NATO hajói mellett orosz, indiai és maláj egységek is vannak, amelyek a saját országuk érdekeinek védelmében kerültek bevetésre, általában egy-egy támadás nyomán. Egyébként is általános eljárás, hogy a rablásban érintett országok haditengerészete hadihajót és kommandósokat küld a térségbe, hogy a tárgyalási pozícióját javítsa.

A katonai beavatkozás kizárólag a nyílt vízen lehetséges, mielőtt a hajót a partok közelébe vontatják. Hadihajók üldözik és próbálják útját állni az elrabolt járműnek még a kikötőbe érkezés előtt. Több esetben kommandósok foglaltak vissza a hajókat, néhányszor pedig maga a legénység. Az általában fregatt-méretű hadihajókon kívül helikopterek, valamint kommandó- és búváralakulatok kerülhetnek bevetésre. Mivel a kalózkodás a tapasztalatok alapján a saját túlélésüket fontosnak tartják (szemben a ma megszokott ellenségképpel), a legtöbb esetben megadják magukat anélkül, hogy a túsókat bántanák. Ha azonban a hajót nem sikerül

⁷² „Three escape pirate-hijacked tanker“. *CNN.com*, 2008. november 28. <http://www.cnn.com/2008/WORLD/africa/11/28/somalia.pirates.chemical.tanker/index.html>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷³ „German Frigate Chases Off Pirates“. *Spiegel Online*, 2008. december 5. <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,594643,00.html>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷⁴ „Oceania Cruises' Nautica on the target of pirates“. *Cruise Business Online*, 2008. november 30. <http://www.cruisebusiness.com/news.php?u=20081130191300>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷⁵ „Cruise company covering up pirate attack on MV Athena in Gulf of Aden – passenger“. *News.com.au*, 2008. december 5. <http://www.news.com.au/travel/story/0,23483,24755213-5014090,00.html>, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁷⁶ „Denmark Assumes Command of Combined Task Force 150“. *United States Navy*, 2008. szeptember 15. http://www.navy.mil/search/display.asp?story_id=39741, internetről letöltve: 2008. november 17.

utolérni és elfoglalni, a kikötőben már lehetetlen visszaszerezni, a legénységet ugyanis elszállítják a helyszínről, és túszként tartják.

2008 közepére a támadások egyre növekedő száma nyilvánvalóvá tette a nemzetközi beavatkozás fokozásának és rendszerezésének szükségességét. Június 2-án az ENSZ BT 1816. számú határozata engedélyezte a szomáliai kormánnyal együttműködő országoknak, hogy a következő hat hónapban Szomália felségvizeit használják a kalózkodás megfékezésére.⁷⁷ Augusztusban létre is hoztak egy védelmi sávot a tengeren, amelyen keresztül biztonsággal lehet közlekedni. A kalózkodás válaszképpen kiterjesztették a portyáik körzetét és a legutóbbi 15 támadás közül tíz a biztonsági folyosón kívül történt.⁷⁸ 2008. október 7-én egy újabb ENSZ-határozat (1838-as) az előzőt megerősítette, időtartalmát határozatlan hosszúságúra nyújtotta, az érintett országoknak pedig engedélyezte minden szükséges eszköz bevetését, többek között a partmenti légtér használatát is.⁷⁹

A támadások hatékonysága az ellenlépések miatt csökkenni látszott, míg augusztusban 53%, októberben csak 31% volt a sikeres foglalások aránya.⁸⁰ Ezt a javulást azonban ellensúlyozta a támadások pusztaságának folyamatos növekedése. A hajók ezért egyre nagyobb számban alkalmaznak privát biztonsági szolgálatot a szállítmány védelmében. December 16-án az ENSZ BT határozata engedélyezte a szárazföldi beavatkozást is a kalózkodás üldözése során, megnyitva a kaput egy esetleges Eyl elleni akció előtt.⁸¹

Következtetések

A Szomáliában fennálló helyzet miatt aligha várhatunk arra, hogy a központi kormányzat megoldja a problémát, Puntland vezetése pedig nem érdekelt a kalóztevékenység csökkentésében, abból ugyanis egyaránt profitál a terület és maga a kormány is. Ezért a helyzet megoldása a nemzetközi közösségre vár. Az ENSZ BT határozatai éreztetik, hogy figyelnek a problémára, azonban nem nyújtanak hosszú távú megoldást. A helyzetnek több rövid- és középtávú kezelési lehetősége is látszik, azonban mindegyiknek van valamiféle hátulütője.

⁷⁷ SC/9344. *United Nations Security Council*, 2008. június 2. <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9344.doc.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁷⁸ „Somali pirates seize tanker carrying oil worth \$100m“. *Guardian Online*, 2008. november 18. <http://www.guardian.co.uk/world/2008/nov/18/piracy-somalia>, internetről letöltve: 2008. november 18.

⁷⁹ SC/9467. *United Nations Security Council*, 2008. október 7. <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9467.doc.htm>, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁸⁰ „Piracy crisis exposes need for Somalia solution.“

⁸¹ „UN approves piracy land pursuit“. *BBC News*, 2008. december 16. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7786652.stm>, internetről letöltve: 2008. december 17.

A jelenlegi intézkedések fenntartásával és esetleges fokozásával a támadások hatékonysága tovább csökkenthető lehetne. A biztonsági folyosó fenntartása eredményes lehet, hátránya azonban a költségessége és az, hogy a problémát nem orvosolja, csak kezeli. A hajók kíséretése majdnem 100%-os biztonságot ígér, ez azonban rendkívül költséges és lehetetlen a teljes forgalomra kiterjeszteni. Ezt egészíthetné ki a hajók fedélzeti biztonságának megerősítése. A tapasztalatok azt mutatják, hogy nem halálos fegyverekkel is el lehet boldogulni a kalózok elleni harcban. A probléma ezzel a megoldással az, hogy lényegében „jóváhagyja”, bár kockázatosabbá teszi a kalózkodást. További problémát jelent az intézkedések finanszírozása, amit a hajótársaságok bevételeit csökkentené, illetve aggodalomra ad okot a harcok eldurvulásának esélye.

Egy egészen más jellegű megoldást jelenthet a térség kikerülése, Afrika teljes megkerülése délről. Ez gyakorlatilag a Szezei-csatorna forgalmának lenullázódását jelentené. Ez azonban a forgalmat nem csak költségesebbé, de jelentősen lassabbá is tenné. Ennek ellenére egyes hajótársaságok már most fontolgatják a kerülő beiktatását.

A fenti megoldások rövid távon igyekeznek megoldani a problémát. A hosszú távú stabilizációhoz azonban a puntlandi erőviszonyok megváltoztatására van szükség. Ennek kézenfekvő módja a nemzetközi csapatok bevetése lenne kalózok bázisai ellen. A szárazföldi csapás azonban (mint az ENSZ és különösen az USA mogadishui tapasztalatai mutatják) komoly ellenszenvet szülhet a helyi lakosok között, annál is inkább, hogy azok közül sokan hősként tekintenek a kalózokra. Ráadásul a társadalmi problémákra ez nem jelent megoldást, tehát a kalózkodást végső soron csak visszaszorítja, nem pedig eltünteti. Úgy tűnik, az USA komolyan fontolóra vette ezt a megoldást, ugyanis az ENSZ BT az általuk benyújtott javaslat alapján adott mandátumot a nemzetközi közösség erőinek szárazföldi beavatkozásra a kalózok ellen.⁸²

A kalózbázisok felszámolását rá lehetne hagyni az iszlamista milíciákra és szövetségeseikre. Az iszlamisták 2006-ban már bizonyították eltökéltségüket a kalózkodás felszámolására, és mint láttuk, azóta is voltak összecsapások a fegyvereseik és a kalózok között. Egy általuk irányított (és vélhetően a nemzetközi terrorizmust támogató) Szomália azonban számos sokkal nagyobb, akár regionális méretű konfliktus forrása is lehetne, ezért térnyerésük támogatása túlon túl kockázatosnak, vagy akár kalandor megoldásnak is tűnhet.

Segítséget jelenthetne a puntlandi politikai színtér megváltozása is, pontosabban az, ha egy a kalózokkal nem szimpatizáló, velük jó kapcsolatokat nem ápoló jelölt nyeri a januári

⁸² „UN approves piracy land pursuit“

elnökválasztásokat. Az eddig ausztráliában élő Mohammed Farole ilyen jelöltnek tűnik, ellentétben a mostani elnökkel és a jelenlegi garnitúrából kikerülő jelöltekkel. Az ellenzék esélyeinek fenntartásához kritikusan fontos lenne a választási folyamat nemzetközi ellenőrzése, valamint a sajtószabadság garantálása. Tiltakozások sorát váltotta ki az az eset, amikor 2008 novemberében az elnök személyével szemben kritikus Radio Galkayo épületét felfegyverzett rendőrök lepték el, az adást lekapcsolták, az állomás vezetőjét pedig őrizetbe vették.⁸³ Nagy nemzetközi nyomás után az adás végül három nap múlva, november 19-én indulhatott újra.⁸⁴

A megoldási lehetőségek egyike sem kecsegtet gyors és hátrányok nélküli sikerrel. Sokan az iszlamistákban látják a reményt, ez azonban rendkívül kockázatos és cinikus megoldásnak tűnik, hiszen a csoport terrorista kapcsolatai dokumentáltak.⁸⁵ A megoldás keresése közben a kifizetett váltságdíjak mennyisége növekszik. Elkerülhetetlennek tűnik a hajók fedélzeti biztonságának megerősítése, valamint a jelenlegi biztonsági folyosó fenntartása. A kalózkodást azonban csak akkor lehet majd végérvényesen eltüntetni, ha Szomália stabilizálódik, a lakosság helyzete pedig javul. Amíg Puntlandban nagy a kalózok társadalmi támogatottsága, bevételeik pedig magasak, nehéz lesz a rendkívül költséghatékony támadások mennyiségét csökkenteni, vagy akár csak a jelenlegi szinten tartani.

⁸³ „Journalist arrested in Puntland for 'Somaliland war' story“. *Garowe Online*, 2008. november 16. http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Journalist_arrested_in_Puntland_for_Somalil_and_war_story.shtml, internetről letöltve: 2008. november 17.

⁸⁴ „Galkayo-based radio station back on the air, director released“. *Reporters Without Borders*, 2008. november 19. http://www.rsf.org/article.php3?id_article=29329, internetről letöltve: 2008. december 17.

⁸⁵ „Mystery surrounds hijacked Iranian ship“